

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева
L.N. Gumilyov Eurasian National University

«ЭКОНОМИКАЛЫҚ БЕЛГІСІЗДІК ЖАҒДАЙЫНДА ҚАРЖЫ-БАНК СЕКТОРЫН ДАМУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ҮРДІСТЕРІ»

атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
(10-11 маусым, 2022)

СБОРНИК ТРУДОВ

Международной научно-практической конференции
**«СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ
ФИНАНСОВО-БАНКОВСКОГО СЕКТОРА
В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ»**,
(10-11 июня, 2022)

PROCEEDINGS

of the International Scientific and Practical Conference
**«MODERN TRENDS IN THE DEVELOPMENT
OF THE FINANCIAL AND BANKING SECTOR IN CONDITIONS
OF ECONOMIC UNCERTAINTY»**,
(June 10-11, 2022)

Нұр-Сұлтан/ Nur-Sultan, 2022

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

**«ЭКОНОМИКАЛЫҚ БЕЛГІСІЗДІК ЖАҒДАЙЫНДА ҚАРЖЫ-БАНК
СЕКТОРЫН ДАМУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ҮРДІСТЕРІ»**
Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
(10-11 маусым, 2022)

СБОРНИК ТРУДОВ
Международной научно-практической конференции
**«СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ФИНАСОВО-
БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ»**
(10-11 июня, 2022)

PROCEEDINGS
of the International Scientific and Practical Conference
**" MODERN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL AND
BANKING SECTOR UNDER ECONOMIC UNCERTAINTY "**
(June 10-11, 2022)

Нур-Султан, 2022
Nur-Sultan, 2022

УДК 336.71
ББК 65.262.1 я73
Э 40

Рецензенты: Макыш С.Б., д.э.н., профессор, Евразийский Национальный университет им. Л. Н. Гумилева
Шаяхметова К.О., д.э.н., профессор, университет Туран-Астана

Редакционная коллегия

Насырова Г.А. - заведующая кафедрой «Финансы», д.э.н., профессор, Евразийский Национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан
Жоламанова М.Т. - к.э.н., профессор, Евразийский Национальный университет имени Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан
Рахимжанова К.К. - доктор PhD, Евразийский Национальный университет имени Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан
Айтказина А.А. – преподаватель, Евразийский Национальный университет имени Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан
Мисник О.В. - докторант, Евразийский Национальный университет имени Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан
Керимкулова Д.Д. - докторант, Евразийский Национальный университет имени Л. Н. Гумилева, г. Нур-Султан, Республика Казахстан

ISBN 978-601-337-682-0

«Экономикалық белгісіздік жағдайында қаржы-банк секторын дамытудың қазіргі заманғы үрдістері» халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының еңбектер жинағы / Насырова Г.А. жалпы редакциясымен. - Нұр-Сұлтан: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2022. - 337 с.

Сборник трудов международной научно-практической конференции «Современные тенденции развития финансово-банковского сектора в условиях экономической неопределенности»/ под общей ред. Насыровой Г.А. - Нур-Султан: Евразийский Национальный университет им. Л. Н. Гумилева, 2022.- 337 с.

Proceedings of the International Scientific and Practical Conference " Modern trends in the development of the financial and banking sector under economic uncertainty "/Under the General editorship of Nasyrova G.A.- Nur-Sultan: L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2022. – 337 p.

ISBN 978-601-337-682-0

УДК 336.71
ББК 65.262.1 я73

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2022
© Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, 2022
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2022

РАЗДЕЛ 2. СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА СТРАН С РАЗВИВАЮЩЕЙСЯ ЭКОНОМИКОЙ

ӘОЖ 3.336.02.

ҚАРЖЫ-БАНК СЕКТОРЫН ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ ЖАҢАНДЫҚ ТРЕНДТЕРІ

Агитаева К.А., Қуанышова А.Ж.

*Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы
E-mail: kagitaeva03@mail.ru*

Ғылыми жетекші: PhD, аға оқытушы Хамитхан Н.

*Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы*

Аңдатпа. Біз қазіргі таңдағы өзекті құбылыс – ұлттық экономиканы цифрландыру және банк саласындағы технологиялық инновациялардың даму деңгейін көрсетеміз. Жаңа қаржылық технологиялар, әлемдік үрдістер және олардың артықшылықтарын атап өтіп, елімізге қажеттілігін қарастырамыз. Қазақстан Республикасының банк жүйесін цифрландырудағы басымдықтар, қазақстандық қоғамның цифрлық трансформациясының даму перспективалары мен проблемалары талқыланған. Соңғы жылдардағы даму мен болашақ болжамдары айқындалған.

Кілт сөздер: цифрландыру, цифрлық банкинг, мобильді банкинг, тенденция, технология, интернет-платформа.

Зерттеу әдістері. Зерттеу барысында «цифрландырудың ақпараттық, математикалық, логикалық» және «теориялық (проблемалық мәлімдеме, талдау, салыстыру, нақтылау) зерттеу әдістері» қолданылды.

Мақсаты. Цифрландырудың экономиканың қаржы-банк секторы үшін стратегиялық басымдылығын айқындай отырып, жаһандық үдерістерін зерделеу.

Кіріспе. Цифрлық банкинг – бұл банкингтің алдыңғы деңгейінен артқы жағына дейінгі барлық деңгейлерді цифрландыру. Бұл цифрлық банктер әкімшілік тапсырмалар және деректерді өңдеу сияқты серверлік операцияларды автоматтандыру үшін жасанды интеллектке сүйенетінін білдіреді, бұл өз кезегінде қызметкерлерге күнделікті тапсырмаларды орындау үшін қысымды жеңілдетеді. Банк индустриясы жаппай цифрлық өзгерістерді бастан кешіруде: онлайн депозиттер, мобильді қосымшалар және электрондық шот төлемдері негізінен қалыпты жағдайға айналды. Цифрлық банктер пайдаланушыларға қашықтан шотқа депозиттер мен аударымдар жасауға мүмкіндік беріп қана қоймайды, сондай-ақ оларға несие алуға өтініш беруді жеңілдетіп, жеке ақшаны басқару қызметтеріне қол жеткізу мүмкіндігін береді.

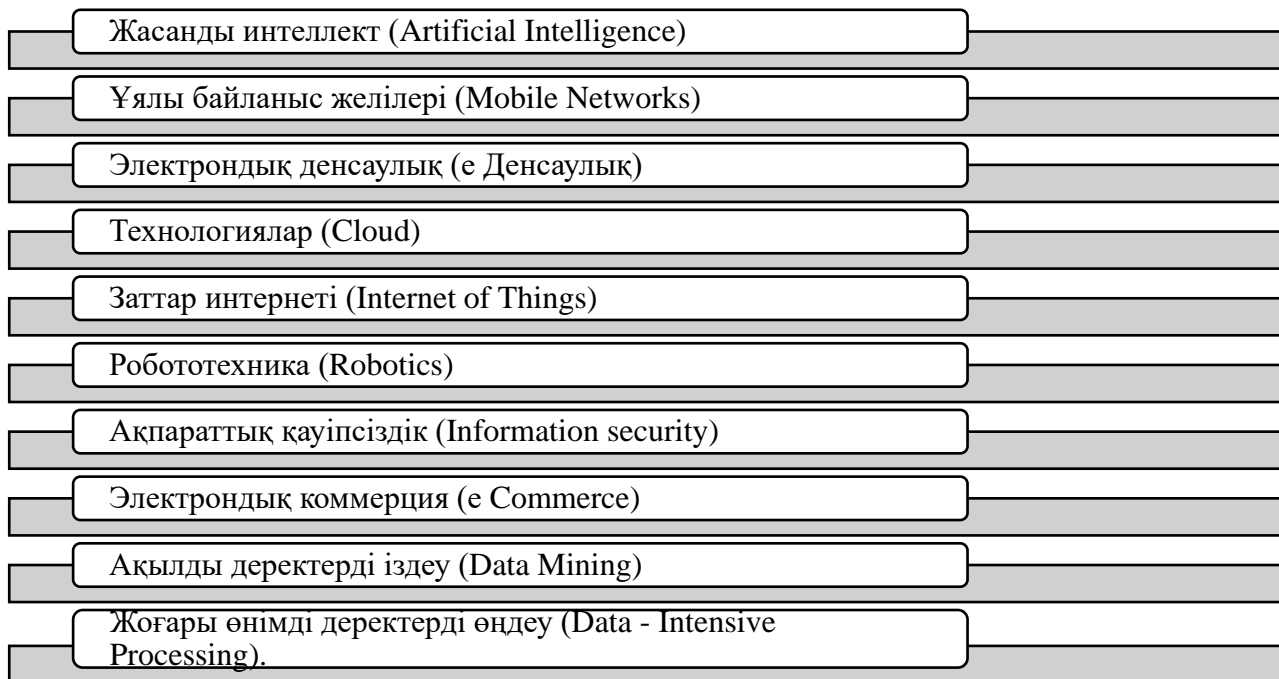
Цифрлық банктік трансформацияның жалпы бағыттары:

- Қаржылық қызметтерді оңай және өкілеттікпен қамтамасыз ету
- Жолда мобильді банкингті пайдалануды және әлемнің басқа бөліктерінен төлемдерді бір рет басу арқылы қабылдауды жеңілдету
- Қаржылық операцияларға жұмсалатын уақыт пен ресурстарды қысқарту.
- Бүкіл әлем бойынша жұмыс жасаудың және оның қолайлылығын арттыру, нәтижесінде бизнестің айтарлықтай өсуіне әкелу [1].

Интернет-банкінг кейіннен мобильді банкінгті шабыттандырды, ол негізінен бірдей қызметтерді ұсынады, бірақ планшет немесе смартфон сияқты мобильді құрылғының ыңғайлылығынан айықпандады. Мобильді банкінг пайдаланушыларға мобильді арналар

арқылы кәдімгі банктік тапсырмаларды орындау мүмкіндігін ұсынуды білдіреді, ал цифрлық банкінг интернет арқылы цифрлық қол жетімді барлық банктік мүмкіндіктерді қамтиды [2].

Талқылау: Мысалы, Ковид-19 пандемиясынан кейін көптеген кәсіпорындар зардаптармен күресу үшін тұрақты ақша ағынын қажет етеді. AI және цифрлық трансформация көмегімен банктер өз қызметкерлерінің жалақысын уақытында төлеу үшін, қаражат алу процесін жеңілдету үшін жаңа өнімдерді әзірлей алады (сурет 1).

Сурет 1 – Цифрландырудың топ-10 жаһандық тренді

Ескерту: Автормен құрастырылған [3]

Цифрландыру экономиканың банк секторы үшін де стратегиялық басымдық болды. Қазіргі уақытта әлемге жаңа буындағы банктер – клиенттермен қашықтан өзара іс-қимыл жасауға шоғырланған толық цифрлық құрылымдар ашылды. Мысалы: Atom, Moven, Starling және т.б.

Әлемдік технологиялық банктер нео және challenger банктер болып бөлінеді. Нео-банктер сандық қаржы құрылымдары мен дәстүрлі банктің симбиозы болып табылады. Шын мәнінде, нео-банк-дәстүрлі банктің финтех-қабығы. Challenger - банктер тұтынушыларға қаржылық қызметтерді алудың жаңа технологиялары мен жаңа схемаларын ұсынатын толық автономды лицензияланған банктер болуға ұмтылады. KPMG компаниясының мәліметтері бойынша, Ұлыбританияда ғана challenger-банктердің жалпы пайдасы £194 млн-ға өсті және жылына шамамен 30% – ға өсуде, ал Британдық Big Five-HSBC, Lloyds Bank, The Royal Bank of Scotland және Santander банкінің Британдық бөлімшесі осы көрсеткіш бойынша құлдырауда, £5,6 млрд құрады. [3].

Кесте 1 – Сандық банкінгтегі әлемдік көшбасшылар

Банк атауы	Мемлекет, технологияның іске қосылу жылы	Технология	Категория	Инвестиция көлемі
Atom Bank	Ұлыбритания, 2016 жыл	Банктің мобильді қосымшасы пайдаланушылардың биометриялық сәйкестендіруін пайдаланады.	challenger	\$ 166 млн.

1-Кестенің жалғасы				
Moven	АҚШ, 2013 жыл	Дебеттік пластик картамен мобильді қосымшаға және жанасусыз төлемдер үшін смартфонға арнайы жапсырмамен бірге, нақты уақыт режимінде -ақылға салынған қаржылық шешімдерді ынталандыруға және қабылдауға бағытталған кеңестерге қол жеткізу .	Neo	\$ 24 млн.
WeBank	Қытай, 2015 жыл	Депозиттерді қоспағанда, Интернет-банкинг, Қытайдың мемлекеттік блокчейн желісі үшін техникалық инфрақұрылымды жеткізу	challenger	\$ 450 млн
Simple	АҚШ, 2009 жыл	Шот иелері Visa дебеттік карталарын алады және онлайн-банкинг жүйесіне кіре алады.	Neo	\$ 117 млн
N26 (Number 26)	Германия, 2013 жыл	Мобильді қосымшаның көмегімен клиенттер қор биржасында бағалы қағаздарды сатып алуға қаражат сала алады.	Neo	\$ 50 млн
Starling Bank	Ұлыбритания, 2016 жыл	Ағымдағы шоттарға қызмет көрсетуге байланысты қызметтердің шектеулі санын ұсынады.	challenger	\$ 70 млн.
Ескерту: Challenger bank review 2020 деректері бойынша автормен құрастырылған [3].				

Сандық банкинг нарығына шолу, 2027:

Сандық банкингтің жаһандық нарығының көлемі 2018 жылы 803,8 миллиард долларға бағаланды және болжамды кезеңде CAGR 8,9 пайызға өсіп, 2027 жылға қарай 1610 миллиард долларға жетеді деп күтілуде.

Цифрлық банкинг нарығының негізгі драйверлері - бұл қалыпты банк жүйесімен салыстырғанда цифрлық банкингтің үнемділігі мен пайдаланудың қарапайымдылығы, электронды гаджеттердің енуінің артуы, жоғары жылдамдықты интернет қызметтеріне оңай қол жеткізу болжамды кезеңде нарықты арттырады деп күтілуде. Дегенмен, деректердің бұзылуы мен банк серверлеріне кибершабуылдардың күшеюі цифрлық банкинг нарығының болжамына кедергі келтіруі мүмкін. Сонымен қатар, блок тізбегі технологиясын біріктіру сияқты технологиялық жетістіктер жаһандық цифрлық банкинг нарығын одан әрі нығайтады.

Нәтижелері: Болашақ трендтер мен нарық мүмкіндіктері:

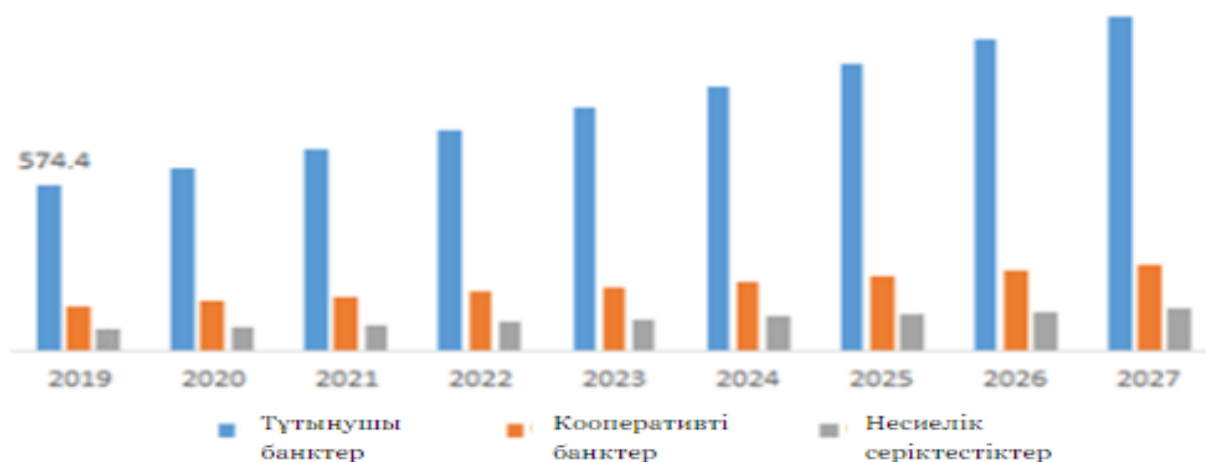
Ұялы телефондар мен интернет қосылымдарын пайдаланудың өсуі және үкіметтің әртүрлі имитациялары цифрлық банкинг нарығына көбірек мүмкіндіктер тудыруы мүмкін.

Үкімет сонымен қатар сандық банкинг қызметтерін бүкіл әлем бойынша әртүрлі бастамалар арқылы пайдалануды бастайды және басқарады. Әртүрлі елдер үкіметінің қолма-қол ақшасыз айналымға түсуге бағытталғандығы әртүрлі трейдерлердің цифрлық төлемдерді біріктіруіне ықпал ететін демонетизация сияқты көптеген саясаттарды бастауға әкелді. Мысалы, 2019 жылдың қарашасында Үндістан үкіметі Aadhaar Pay, BHIM UPI, дебеттік карталар, RTGS, UPI-QR кодын қамтитын арзан сандық төлем құралдарын ұсыну үшін жылдық айналымы 7,0 миллион доллардан асатын компаниялар туралы заң ұсынды. Сондай-ақ, саудагерлерден де, тұтынушылардан да сатушы жеңілдік мөлшерлемесі (MDR) немесе алымдар алынбайды. Осылайша, үкіметтер ұсынатын мұндай ережелер мен қолдау цифрлық банкинг нарығын жаһандық деңгейде одан әрі кеңейтеді деп күтілуде.

Нарықтық шектеулер:

Тұтынушының жеке деректеріне қатысты қауіпсіздіктің жоғары тәуекелі және кибершабуылдың көбеюі цифрлық банкинг нарығының өсуіне негізгі қатер болып саналады.

Цифрлық банкинг нарығында тұтынушы банкі 2027 жылдың соңына дейін ең табысты болады деп болжануда:

Сурет 2 – 2019-2027 жж. Цифрлық банкинг нарығындағы банк секторы бойынша табысының орындалуы мен болжамы

Ескерту: Research Dive Analysis зерттеу қорытындысы бойынша [4].

2 – суретте тұтынушы банктер сегменті цифрлық банкинг нарығында ең үлкен үлеске ие болды. Тұтынушы банктер сегментіндегі айтарлықтай өсу жоғары деңгейлі кірістердің ұлғаюымен, шығындардың төмендеуімен және тәуекелдерді модерациялаумен байланысты. Тұтынушы банкі үшін цифрлық банкинг нарығының көлемі 2019 жылы 574,4 миллиард долларға бағаланды және 2027 жылға қарай 1 661,1 миллиард долларға жетеді деп болжануда. Несиелік одақ 2019 жылы 73,8 миллиард долларға бағаланды және 2027 жылға қарай несиенің көп бөлігі ретінде 146,1 миллиард долларға жетеді деп болжануда.

Цифрлық төлемдер алдағы уақытта жоғары инвестициялық мүмкіндіктерге ие болады:

Сурет 3 – 2019-2027 жж. Цифрлық банкинг нарығындағы жағдайы мен 2027 жылға дейін цифрлық төлемдердің өсу болжамы

Ескерту: Research Dive Analysis зерттеу қорытындысы бойынша [4].

3 – суретте қызмет көрсету негізінде цифрлық төлемдер сегменті болжамды кезеңде тез өседі деп күтілуде. Цифрлық төлемдер сегменті 2019 жылы 194,5 миллиард долларға бағаланды және 2027 жылға қарай 402,5 миллиард долларға жетеді деп болжануда. Интернет-платформалар арқылы банктік өнімдер мен қызметтерді сатудың өсуі бүкіл әлем бойынша банктердің цифрлық сатылымдарын ынталандыруда. Сандық сатылым сегменті 2019 жылы 609,4 миллиард долларға бағаланды және 2027 жылға қарай 1 207,5 миллиард долларға жетеді деп болжануда.

Қорытынды. Цифрландыру шетел және қазақстанда ұдайы даму үстінде, елге енгізілуде, қаржы-банк сфераларында түрлі технологиялар қолданылуда. Және біздің қорытындылай келе, ұсынарымыз: Жоғарыда атап өткен жаһандық трендтерді елімізде дамыту үшін мүмкіндіктерімізді пайдаланып, цифрлық банктің үнемділігі мен қарапайымдылығын айқындау, кибершабуыл, деректердің жоғалуы секілді тәуекелдердің көлемін азайту.

Әдебиет:

1. TOP 10 Digital banking trends for 2022 – Изменение банковского ландшафта /Интернет-ресурс: <https://geniusee.com/single-blog/digital-banking-trends>
2. The disruptive trends & companies transforming digital banking services in 2022 /Интернет-ресурс: <https://www.insiderintelligence.com/insights/digital-banking-trends/>
3. Цифровые банки: кто на свете всех крупнее? /Интернет-ресурс: <https://www.if24.ru/tsifrovye-banki/>
4. Digital Banking Market, by Type (Credit Unions, Co-operative Banks, Consumer Bank), by Services (Digital Payments, Digital Sales), Regional Outlook (North America, Europe, Asia-Pacific, LAMEA), Global Opportunity Analysis and Industry Forecast, 2019–2027 /Интернет-ресурс: <https://www.researchdive.com/53/digital-banking-market>

ӘОЖ 336.71.078.3

ЖАҒАНДЫҚ ДАҒДАРЫС ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ БАНКТІК РЕТТЕУ МЕН БАНКТІК ҚАДАҒАЛАУ

Алтаева М.Ж.

*магистрант, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы
E-mail: madina_0206@bk.ru*

Ғылыми жетекшісі – э.ғ.д., профессор Нурумов А.А.

*Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы*

Аңдатпа. Мақалада COVID-19 пандемиясының сын-қатерлеріне жауап ретінде дағдарысқа қарсы іс-шаралардың кең бағдарламасын жүргізу жағдайында 2020 жылы еліміздің банк жүйесінің жай-күйіне талдау жасалды. Банк қызметі ішкі және сыртқы факторлардан туындаған әртүрлі тәуекелдерге ұшырайды. Бұл әсіресе әлемдік қаржы-экономикалық дағдарыс жағдайында көрінді, бұл көптеген елдердің үкіметтерін дағдарысқа қарсы бағдарламаны әзірлеу арқылы одан тез шығудың жолдарын іздеуге мәжбүр етті.

Кілт сөздер: банктік реттеу, банктік қадағалау, Қазақстан Республикасының банк жүйесі, жаһандық қаржылық дағдарыс, ҚР Ұлттық Банкі, ҚР Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі.

Кіріспе. Қазіргі экономикада банк секторы және оның тұрақтылығы елдің тұрақты экономикалық дамуын қамтамасыз ету үшін маңызды мәнге ие, сондықтан банк жүйесінің тұрақтылығы мен дамуын қамтамасыз ету үшін банк қызметін тиімді реттеу мәселесі маңызды, өзекті және пікірталас тудыратын мәселелердің бірі болып табылады.